

invloed van op het econo-
r niet nader
de diakonen,
resultaat kan
ik is toch een
gt buiten de

ciale politiek.
g even nader

e verzekering
En daarbij
en de werk-

gestichts- en
rijke arme-
ten behoeve
betaald, ar-
rijke taak van
n zieken, die
leegd, en van
ten aanzien
lt toch geval
Het is zuiver
erkloozenzorg,
leend wordt,
un buiten de
aalde normen

ook niet ont-
diaconieën.
et overgroot
n.
haar een prij-
ten deze tot
la, zelfs heeft
ter nog door
ilde) regeling
ch van veel
linge hulpver-
niet (wat mij
laconieën „ge-
complex van

samenwerking
vraag, of de
r ziekenhuis-
ler werkloos-
igen.
or den diaco-
dat door uit-
n deze kosten
ik dragen van
zij het ook
te, door mid-
meer en meer
ook den tijde-
enden, te be-
zelfstandighe-
r ook om de
schelijke ver-
kassen in
t terrein haar

onze grens-
weer bezien.
maatschappij
we den uit-
t schier ontel-
ngen, die het
ijden, de hy-
stellingen, die
manitair prin-
r menselijke
Gods gemeene
Christendom
aan de zuiver

ristelijke phi-
chtingen. De
Gereformeerde
n wordt door
et ambt der
an praktische
an den zuiver
mag worden

arbeid een
arbeid onzer
scontrôle over
ve van dezen
nvaard en als
n gewenschte
eschouwd.
rheids-armen-
cipe beoefend
le diaconieën.
laconale arm-
wil stilstaan.

ig te bespre-
kerkelijke
elijke philan-
ijke weldadig-
len eisch der
et uitgaan tot

Christus en om Zijnentwille tot den naaste, in
het bijzonder tot de armen, die Hij ons in Zijn
plaats achterliet.

En dat het voldoen aan dien eisch ook, ja
vooral, behoort tot de taak der kerk; dat de barm-
hartigheid langs georganiseerd-kerkelijke weg be-
hoort te worden beoefend, blijkt uit de geschiedenis
der eerste Christengemeente, zooals de Handelen-
gen der Apostelen deze beschrijft, blijkt even-
eens uit de brieven van de Apostelen.

Het grondbeginsel der kerkelijke weldadigheid
vindt, althans in Gereformeerde kringen, zoo alge-
meene en onbetwiste erkenning, dat het mij vol-
doende lijkt mij tot deze korte aanduiding te be-
perken.

Doch wel wil ik in aansluiting bij deze uit-
eenzetting nog wijzen op de beteekenis van de
kerkelijke armverzorging in onderscheiding van
de overheidsarmenzorg en op de beginselen, door
welke zij moet worden beheerscht.

Van beteekenis is deze kerkelijke armverzor-
ging allereerst voor de kerk zelf.

Herinnert ge u nog het verwijt van de zijde der
Duitsche nationaal-socialisten aan het adres der
kerken in Duitschland, dat ze de verzorging van
hun behoeftige lidmaten hadden overgelaten aan
den staat? Neen, de kerkelijke armverzorging
wordt niet beoefend om de gunst van de wereld
te winnen. Ze is het voldoen aan een Goddelijke
roeping, die, afgezien van het oordeel der men-
schen, moet worden vervuld. Doch de ervaring
leert, dat de kerken, die in dit opzicht haar roe-
ping verstaan, een getuigenis afleggen voor het
oog der wereld; een getuigenis, dat juist omdat
het niet in woorden doch in daden spreekt,
eerbied afdwingt, ook bij den niet-geloovige.

Van beteekenis is die armenzorg ook voor de
lidmaten der kerk. Want al verwerpen wij de
middeleeuwsche R-K. opvatting, die de armen
maakte tot een middel voor de rijken om hun
zaligheid te verdienen, tóch mag niet ontkend de
beteekenis van het offer in en buiten den eere-
dienst voor de praktijk der godzaligheid en tot
versterking der onderlinge liefde.

Maar bovenal is die armenzorg, althans indien
ze gedragen wordt door liefde en geloof, van be-
teekenis voor de gesteunden zelf.

En dan denk ik daarbij niet allereerst aan de
stoffelijke hulp, al is die natuurlijk in vele ge-
vallen onmisbaar. Ik denk vooral ook aan den
zedelijken steun. Zedelijke steun door liefdevolle
belangstelling; door het aanhooren, geduldig aan-
hooren van klachten; door het medeleven met de
gezinomstandigheden; door het spreken van een
bemoeiend woord waar het gaat over de op-
voeding der kinderen; door het verschaffen van
praktischen raad bij moeilijkheid in zaken; door
het wijzen op Christus; door den steun van het
gebed; door het mede-gevoel, waar de nood neer-
drukt en klemmt.

Juist door dien zedelijken steun, door die vrij-
willige offervaardigheid, door die Goddelijke roe-
ping, die de weldadigheid stempelt tot een dienen
van Christus, verheft zich de kerkelijke arm-
zorg ver boven de burgerlijke, die zoo licht in
ambtelijke schablone ontgaat en de vrijwillige
offervaardigheid mist.

Wil echter de diaconale armenzorg dezen natu-
rlijken voorsprong behouden, dan is het noodig,
dat zij de hand houdt aan de beginselen, die met
haar karakter ten nauwste verband houden.

En van deze beginselen zou ik ten eerste de
de volgende willen noemen.

1. Behoort tot de roeping der kerkelijke arm-
zorg, dat zij ook en vooral aandacht schenkt aan
de z.g. preventieve en opheffende armenzorg.
Want, afgezien nog van den stoffelijken nood,
drukt de armoede ook in moreel opzicht zwaar,
wijl ze de zelfstandigheid en hiermede de per-
soonlijkheid zelve van den mensch aantast. En
hoe veel waarde de zedelijke steun der diaconie
ook moge hebben ter voorkoming van dezen moe-
reelen druk, beter toch dan dien zedelijken steun
is het natuurlijke middel, d.w.z. voorkomen of op-
heffen van armoede. Daarom ook mogen wij
steeds aan de z.g. werkverschaffing, ook al gaat
die uit van de overheid en al draagt ze min of
meer het karakter van steunverlening, den voor-
rang geven vóór den diaconalen steun. Want door
het verrichten van arbeid wordt weer het natu-
rlijke evenwicht tusschen inkomsten en ar-
beidsprestatie en hierdoor ook het morele even-
wicht in den mensch hersteld.

Een tweede beginsel is dat der geheimhouding.
De sluier der geheimhouding moet over de steun-
behoeftenden worden uitgespreid. Want omdat de
armoede de persoonlijkheid van den mensch neer-
drukt, wordt ze — en niet ten onrechte — als
een vernedering gevoeld. Met 't oog op dit beginsel
van geheimhouding verwerpen wij den z.g. steun
in natura, tenzij in bijzondere omstandigheden,
b.v. bij vrees voor drankmisbruik; verwerpen wij
ook een z.g. bonnenstelsel; en moeten wij onze
inlichtingen, ook die aan officiële instanties, ge-
lijk de armenraden, beperken tot zuiver statis-
tische gegevens, zonder dat daarbij namen wor-
den genoemd.

Verder noem ik het beginsel van voorrang van
bloedverwanten en andere betrekkingen, opdat,
naar den Timotheüs-brief, de diakonen degenen,

die waarlijk weduwen zijn, genoegzame hulp doen
mogen. Zelfs behooren, naar mijn meening, de
diaconieën in dit opzicht zoover te gaan, dat zij
niet alleen tot het verleenen van bijstand opwek-
ken, doch, indien daarvoor reden is, gebruik
maken van haar wettig verhaalsrecht, indien alle
andere middelen zijn uitgeput.

En eindelijk noem ik nog het beginsel, dat de
diaconale steun afdoende zij. Hieruit volgt reeds
onmiddellijk dat een gemeenschappelijk steunen
van een zelfde gezin door overheid en diaconie,
waardoor de hulpbehoevende genoopt wordt zijn
omstandigheden aan meerdere instellingen bloot
te leggen, moet worden veroordeeld.

Zulke z.g. dubbele bedeeeling is een openlijk ge-
tuigenis van het tekort der kerk. En de praktijk
der dubbele bedeeeling, die gelukkig ook in Ned.
Herv. kringen in de laatste jaren herhaaldelijk
en met succes bestreden is, loopt, naar de er-
varing leert, tenslotte altijd uit op een geleidelijk
afschuiven van de armen naar de overheid. Neen,
onze gedragslijn moet niet zijn een slappe ver-
zorging van een zeer ruime groep; maar juist in-
tegenwoordig een intensieve zorg aan een groep, die
en door een getrouwe vervulling van de roeping
van staat en maatschappij, en door de zorg van
familieleden en vrienden binnen zoo eng moge-
lijke grens worde beperkt.

Zoo heb ik dan iets medegedeeld over de om-
standigheden, waarin de diaconieën haar taak ver-
richten. Ik heb iets gezegd over de beginselen van
den diaconalen arbeid. En in verband daarmee
pogde ik de verhouding tusschen publieke en
kerkelijke armenzorg aan te geven.

Doch nu wil ik ten laatste weer terugrijpen
naar hetgeen ik in het begin zeide: armverzor-
ging is in wezen een zaak van het hart.

Ik ben begonnen met een woord van den hu-
manist Goethe. Laat ik thans mogen eindigen
met een woord uit de Schrift. En dan kies ik niet
een getuigenis van Johannes, den apostel der
liefde. Evenmin een uitspraak van Jacobus, den
apostel van de christelijke praktijk. Doch dan
breng ik naar voren een woord van den apostel,
die meer dan welke andere apostel ook op het
geloof en de kennis ter zaligheid den nadruk
legde. Al ware het — zoo zegt de apostel Paulus,
— dat ik de talen der menschen en der engelen
sprak, al ware het, dat ik wist al de verborgen-
heden en al de wetenschap, en ik had de liefde
niet, zoo ware ik een klinkend metaal of een
luidende schel geworden, ja sterker nog, zoo ware
ik niets. Want — en dit geldt wel zeer in het bij-
zonder voor de armverzorging — geloof, hoop
en liefde, deze drie, maar het meeste van die is
de liefde.

Dr J. W. NOTEBOOM.

MUZIKALE KRONIEK

Allerlei.

I.

Reeds al te lang liggen sommige uitgaven —
muziek, of woorden over muziek — te wachten
tot ik aan enkele opmerkingen erover in deze
rubriek toe kon komen.

In mijn concertbesprekingen, die ik wegens tijds-
gebrek zal moeten staken, trachtte ik steeds de
belangstelling te richten naar het stimulerende,
naar het voor eigen kring stijl-vormende.

Met dezelfde bedoeling laat ik in dit kroniekje
uitgaven van verschillenden aard op muzikaal ter-
rein de revue passeeren, in de hoop dat ik zoo
meleken buiten den verkalkten vorm van de
„zuivere“ vakrecensie kan blijven.

Er is groote vraag naar beantwoording van de
volgende vragen: „Wat is de verhouding tusschen
muziek en religie? Wat is de verhouding tus-
schen muziek en woord?“ — en het aanbod is
schaarsch en de moeite van het aanhooren vaak
niet waard.

't Is daarom prettig, te kunnen wijzen op een
klein boekje, 40 bladzijden, waarin zooveel uit-
spraken zijn bewaard, die het denken prikkelen.

In een conferentie, gehouden begin September
1934 in het Oolgaardshuis te Arnhem, sprak Prof.
Dr G. van der Leeuw van Groningen over het
onderwerp „Woord en Toon“, en deze lezing werd
door H. J. Paris te Amsterdam uitgegeven onder
den titel: „Muziek en Religie in verband met de
verhouding van woord en toon“.

De moeilijkheid van het onderwerp blijkt al
duidelijk uit dezen titel.

Muziek staat tot Religie... eerste verhouding.
Woord staat tot toon... tweede verhouding.

„Muziek en Religie“ staat tot „Woord en Toon“
... derde verhouding, en wel de verhouding tus-
schen de twee eerstgenoemde verhoudingen.

En dan de termen in dit verhoudingspro-
bleem; het zijn evenveel problemen in de verhou-
ding: Muziek, Religie, Woord, Toon!

Ik heb wel genoten van dit boekje. Niet omdat

ik 't zoo roerend met den inhoud van a tot z
eens ben; sommige dingen, die ik in deze mu-
ziekroniek niet bespreken wil, schijnen me
schoone onwaarheden, vooral tegen den achter-
grond van het uitvoerige „Wegen en Grenzen“ van
denzelfden schrijver over de verhouding van Re-
ligie en Kunst.

Misschien heb ik er dit in gewaardeerd: hier
schrijft een auteur over Kunst, over Muziek, en
tracht niet eens den indruk te wekken, dat hij
iets gezegd heeft als hij iets gezegd heeft. Zoo'n
goed kunstkenner is hij, dat hij weet dat er eigen-
lijk niets te zeggen valt, alleen te doen en te
worden-gedaan.

In dit boekje ontmoeten elkaar musicus en...
musicus, artist en... artist.

Anderen ontmoeten elkaar in dit werkje niet,
al komen ze elkaar misschien wel tegen!

Een enkele aanhaling:

„Wie over Kunst spreekt“ — (dit is één alge-
meene opmerking vooraf) — „moet zich bewust
zijn, dat hij het niet heeft over de fraaie decora-
tie, de schoone versiering van het leven, doch
over het leven zelf.“

„Kunst is zelf cultuur, d.w.z. zij behoort tot
den harten arbeid van den mensch, die de wereld
oerbaar, die haar tot zijn wereld maakt.“

Om deze twee waarheden nog eens te mogen
lezen, en te zien welke consequenties het geloof
in wat hij zelf schrijft, voor den auteur heeft, is
de tijd al behoorlijk besteed.

Alle kunstenaars hebben met de daad van hun
artistiek scheppen getoond, dat kunst levensopen-
baring is, ... maar zoo gauw als ze erover gingen
spreken of schrijven, verkondigden ze vaak de
dwaaste theorieën. Wat kunnen we dan van leeken-
auteurs en -redenaars belers verwachten dan dat
ze zich vastklampen aan het laatste paaltje dat
„veilig“ terrein voor hen beteekent.

De lezer merke op, dat Prof. van der Leeuw in
geen van beide citaten een definitie geeft.

Nadat hij zijn algemeene opmerking heeft ge-
lanceerd, schrijft de auteur over „Het Woord“,
daarna over „Muziek“ en het conflict tusschen
die twee.

De thema's worden dan opnieuw doorgewerkt,
doch thans in Engführung, als „Heilig Woord“,
„Heilige Toon“, en „De eenheid van Woord en
Toon in hun heiligen oergrond“, terwijl Prof.
van der Leeuw besluit met twee hoofdstukken:
„De eenheid van Woord en Toon verworven“,
en: „Harmonie als Schepping Gods“.

„Muziek en Religie“ voert allicht tot de lezing
van „Wegen en Grenzen“ en „In den hemel is
eenen dans“.

Dat ik theologische bezwaren heb tegen zijn
werken, zal de schrijver waarschijnlijk niet ver-
rassen; hij zal dus niet verwachten, dat ik zijn
„Muziek en Religie“ als leidinggevend voor Ge-
reformeerden kring aanbeveel.

Inspireerd tot het denken over de gestelde
problemen werkt deze verhandeling echter in
hooge mate, en daarin zie ik voor ons haar be-
teekenis.

Wie schrijft er onder ons over deze materie als
Prof. van der Leeuw? Wie zet gewaagder betoog
op, ... en wie boeit sterker?

Ik ga zijn stellingen nu niet op de rij na, want
bij het overzien van andere uitgaven kom ik
daarop terug.

In Organisten Eeredienst, het officiële
orgaan van de Vereniging van Organisten bij de
Gereformeerde Kerken, worden dezelfde vragen
aangesneden.

Van dit blad verscheen het eerste nummer in
Januari 1932 in... twee pagina's; thans zijn de
maandafleveringen uitgedijd tot een dozijn blad-
zijden.

Het doel van de bovengenoemde vereniging
is: bevordering a) van al hetgeen, waardoor de
organisten, bij juiste opvatting van den openbaren
Eeredienst, mede kunnen werken aan een goede
verzorging van het muzikaal gedeelte daarvan;
b) van al wat het peil en de waardeering van het
orgelspel in het algemeen ten goede kan komen.

Geen wonder, dat men zich ook in dit blad
bezigt houdt met de vraag: wat is de verhouding
van muziek en... niet religie, maar muziek en
dienen van God, van muziek en Schriftuurlijke
Eeredienst? Evenals met die andere: de verhou-
ding van muziek tot woord.

Prof. van der Leeuw zegt op bl. 35 van „Mu-
ziek en Religie“: „Muziek kan niet prediken, maar
zij heeft wel deel aan de verkondiging. Want die
geschiedt niet alleen door het gesproken woord.
Zij geschiedt in de andersoortige zichtbaarheid
van het Sacrament. Zij geschiedt ook in de mu-
ziek. Ware dit niet zoo, de muziek zou uit den
Christelijken eeredienst moeten verdwijnen. En
dat heeft zelfs het Calvinisme niet gewild.“

Interessant is het in dit verband, om in „Orga-
nist en Eeredienst“ juist de vraag te zien opge-
worpen, of het muzikale deel van den Eeredienst,
in het bijzonder het orgelspel, beteekenis heeft,
en zoo ja, welke, voor dien Dienst.

U ziet, we zitten hiermee meleen weer in de
kwestie: kunst een schoone, doch overbodige,
vaak zelfs gevaarlijke decoratie, of kunst een
levensopenbaring van ieder die naar het vol-